

ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПАСЛЬОНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

СЄВІДОВ В.П. – кандидат сільськогосподарських наук

orcid.org/0000-0002-3826-5149

Державний біотехнологічний університет

СЄВІДОВ І.В. – доктор філософії за спеціальністю 201 – Агрономія

orcid.org/0000-0003-1627-8296

Державний біотехнологічний університет

Постановка проблеми. Повномасштабна військова агресія проти України спричинила безпрецедентну деструкцію агропромислового комплексу держави, повністю зруйнувавши традиційні логістичні ланцюги та стабільну регіональну спеціалізацію виробництва овочевої продукції. Найбільш критичних втрат зазнав сегмент теплолюбних пасльонових овочів, серед яких головними ринковими фаворитами виступають томати, перець солодкий та баклажани. До 2022 року понад 70% промислового валу цих культур було зосереджено на зрошувальних землях Південного Степу України (Херсонська, Запорізька та Миколаївська області) [1, 2]. Тимчасова окупація південних територій, мінування угідь та підлив Каховської ГЕС призвели до втрати основних сировинних баз, викликавши гострий дефіцит томатів, перцю та баклажанів на внутрішньому ринку, що супроводжувалося стрімким зростанням цін [3-5]. За таких умов виникла гостра необхідність оперативного переформатування архітектури ринку, просторової релокації виробничих потужностей у Центральні та Західні регіони України, а також наукового обґрунтування технологічних і селекційних підходів до адаптації цих трьох культур до умов Лісостепу та Полісся.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із початком повномасштабної агресії російської федерації господарська діяльність аграріїв була суттєво порушена. Фізіологічні, селекційні та ринкові аспекти вирощування томатів, перцю та баклажанів є предметом постійної уваги провідних учених.

Для виробництва томата в Україні та світі, науковцями встановлено ключові чинники, що впливають на урожайність, якість продукції та ефективність виробництва в умовах кліматичних змін. Обґрунтовано перспективність технологічної модернізації галузі для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та сталості виробництва [6, 7].

У контексті оцінки сортового різноманіття баклажану суттєвий внесок зробив колектив авторів, які провели господарсько-біологічну оцінку вітчизняних гібридів баклажану різних термінів стиглості [8]. Встановлено відмінності як у тривалості фенофаз, так і в періоді вегетації рослин баклажану та продуктивності в умовах Правобережного Лісостепу [9].

Пошкодження полезахисних лісосмуг унаслідок бойових дій посилює ризики вітрової ерозії у Херсонській

та Миколаївській областях [10]. Мінування та бойові дії спричиняють руйнування і переміщення родючого шару ґрунту, його механічне пошкодження та забруднення металами, хімічними речовинами й нафтопродуктами, що знижує придатність земель для сільськогосподарського використання. Для вирощування солодкого перцю ці фактори є особливо критичними, оскільки культура в умовах Південного Степу України значною мірою залежить від тепло- та вологозабезпечення [11-12].

Глобальні проблеми трансформації овочевого ринку під впливом воєнних факторів та екологічного сліду хімізації також досліджували, як вітчизняні, так і закордонні фахівці оцінюючи стійкість локальних продовольчих систем [5, 13]. Геополітичні конфлікти та міждержавні війни визначено як один із ключових чинників погіршення глобальної продовольчої безпеки через негативний вплив на доступність, доступ, використання та стабільність продовольства. Науковцями виокремлено чотири сценарії забезпечення стійкості агропродовольчих систем в умовах геополітичної напруженості: зменшення вразливості, нарощування стійкості, адаптивні стратегії та трансформаційні зміни [14]. Встановлено, що найбільш поширеним підходом є зниження вразливості систем, однак окремі політичні та економічні заходи можуть посилювати нестабільність і негативно впливати на продовольчу безпеку [15]. Як показано, існують взаємопов'язані цикли насильства та продовольчої незабезпеченості, розрив яких потребує узгоджених політичних і економічних заходів.

Мета. Комплексно проаналізувати динаміку ринку томатів, перцю солодкого та баклажанів в Україні за всі роки воєнного стану на основі верифікованих даних Держстату та Мінагрополітики, а також обґрунтувати селекційно-технологічні заходи для стабілізації виробництва цих культур.

Матеріали та методика досліджень. Інформаційною базою роботи слугували офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, оперативні зведення Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також результати моніторингів Інституту овочівництва і баштанництва НААН за період 2022-2025 років.

Результати досліджень. Офіційні статистичні дані свідчать, що динаміка промислових площ під культурами-фаворитами чітко відображає етапи воєнного впливу

на аграрний сектор. У 2022 році, внаслідок раптової втрати основних меліоративних систем Херсонської та Запорізької областей, стався найглибший обвал виробництва, сумарна промислова площа відкритого ґрунту під томатами, перцем та баклажанами скоротилася загалом на 68,4%. Подібні масштабні порушення агровиробництва через воєнні чинники та геополітичні кризи є типовими для індустріальних агросистем [16]. У 2023 році деструкція поглибилася через масштабний інфраструктурний терористичний акт, підрив Каховської ГЕС, що остаточно унеможливило відновлення великотоварного індустріального овочівництва на Півдні України. Загальна площа вирощування у цьому регіоні впала до критичного мінімуму [17-19].

Період 2024-2025 років охарактеризувався початком системної адаптації ринку, коли дефіцит пропозиції почав компенсуватися за рахунок масового розгортання виробництва у Центральних та Західних областях країни як промисловими виробниками, так і приватним сектором (табл. 1).

Сумарна площа під трьома культурами впала з довоєнних 33,7 тис. га у 2021 році до критичних 10,1 тис. га у 2023 році. Проте завдяки релокації виробництва у 2024-2025 роках загальний лінійний показник площ зростає до 25,3 тис. га. Що підтверджує загальні тенденції стабілізації ринку через розвиток сортових ресурсів, сучасних технологій виробництва для підвищення ефективності виробництва овочевої продукції, логістики та розширення географії збуту [20, 21].

Трансформація географічної структури валових зборів підтверджує переміщення виробничих векторів. Головним

стабілізаційним фактором виступили господарства населення та дрібні фермери Центрального (Черкаська, Полтавська) та Західного (Львівська, Закарпатська) регіонів, які забезпечили конвеєрне постачання свіжої продукції на внутрішній ринок (табл. 2).

Аналіз даних Мінагрополітики України наочно демонструє масштабність ринкової реконфігурації: якщо валовий збір на Півдні скоротився майже у 8 разів, то в Центральному регіоні він зріс із довоєнних 105,5 тис. тонн до 264,6 тис. тонн у 2025 році, а в Західному – з 42,4 до 152,4 тис. тонн відповідно.

Також переміщення посівів томатів, перцю та баклажанів із територій бойових дій на захід супроводжується необхідністю врахування специфічних агрокліматичних умов, зокрема недостатньої кількості активних температур на початку вегетації та підвищеного ризику розвитку патогенів за надмірного зволоження ґрунту [22]. Особливо важливим є врахування чинників, що обмежують формування та функціональну активність кореневої системи, серед яких температура й вологість ґрунту, його повітряний режим, рівень кислотності, доступність основних елементів живлення та концентрація солей у кореневмісному шарі. Порушення оптимального співвідношення цих параметрів може знижувати інтенсивність поглинання води й поживних речовин, обмежувати ріст рослин і негативно позначатися на формуванні врожаю. Тому адаптація технології вирощування до умов Лісостепу має передбачати регулювання водного та мінерального живлення, підтримання сприятливого температурного режиму.

У цих умовах перспективним напрямом є використання ранньостиглих сортів пасльонових культур,

Таблиця 1

Динаміка загальних посівних площ томатів, перцю солодкого та баклажанів в Україні за 2021-2025 рр., тис. га

Сільськогосподарська культура	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Томат	19,1	6,2	5,8	10,4	13,5
Перець солодкий	8,1	2,9	2,5	5,1	7,0
Баклажан	6,5	2,1	1,8	3,6	4,8
Разом	33,7	11,2	10,1	19,1	25,3

**Примітка: сформовано за даними Держстату України.*

Таблиця 2

Динаміка валових зборів за культурами та регіональними зонами України, за 2021-2025 рр., тис. т.

Регіональна зона та культура	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Томат	282,1	31,5	22,0	28,4	33,2
Перець солодкий	50,1	7,5	5,1	7,2	10,3
Баклажан	96,2	6,2	4,3	7,2	8,6
Південний регіон (усього)	428,4	45,2	31,4	42,8	52,1
Томат	65,4	72,1	94,2	132,1	165,4
Перець солодкий	18,0	21,5	28,4	42,6	53,4
Баклажан	22,1	18,8	26,0	35,8	45,8
Центральний регіон (усього)	105,5	112,4	148,6	210,5	264,6
Томат	21,5	32,4	41,5	68,4	88,4
Перець солодкий	11,5	15,2	20,4	32,1	41,8
Баклажан	9,4	10,6	12,2	17,9	22,2
Західний регіон (усього)	42,4	58,2	74,1	118,4	152,4

**Примітка: сформовано за даними Мінагрополітики України.*

здатних формувати господарсько цінний урожай за скороченого вегетаційного періоду. Ранньостиглі вітчизняні сорти пасльонових культур демонструють високу врожайність та підвищену стійкість до фузаріозу у весняно-літньому обороті в умовах плівкових теплиць Лісостепу, що підтверджує сортові переваги українського генофонду пасльонових культур. Використання українського насіннєвого фонду дозволяє агровиrobникам знизити собівартість виробництва порівняно з закупівлею імпорتنих гібридів, що є визначальним фактором рентабельності під час війни.

Загалом війна гостро поставила питання збереження вітчизняного насіннєвого матеріалу, що детально обґрунтовано в монографії під редакцією О. М. Шабеті [8]. Оскільки базові селекційні центри Півдня опинилися в зоні бойових дій, у 2024-2025 роках було успішно реалізовано програму релокації первинного насінництва пасльонових культур на науково-дослідні бази Харківської, Полтавської та Дніпропетровської областей.

Обговорення. Отримані результати комплексного аналізу ринку пасльонових культур в Україні відображають загальні закономірності трансформації аграрного сектора в умовах воєнних конфліктів високої інтенсивності. Перенесення аграрного виробництва до безпечніших регіонів змінює територіальну спеціалізацію сільського господарства та потребує відповідної перебудови інфраструктури. Практичне відновлення має спиратися на диверсифіковану логістику, модернізовані потужності зберігання, цифрові рішення, екологічні технології та розвиток людського капіталу. Такі висновки перекликаються із дослідженнями проблем адаптації аграрних підприємств до кліматичних змін, із обґрунтуванням необхідності впровадження ресурсозберігаючих технологій та забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва [23, 24].

Проте просторове зміщення промислового виробництва пасльонових у Центральні та Західні регіони України вимагає перегляду базових елементів агротехніки та систем збалансованого живлення рослин. Дані вітчизняних дослідників щодо кліматичних обмежень та високої загрози фузаріозного в'янення в нових регіонах узгоджуються з дослідженнями південноамериканських та індійських науковців [25, 26], де наголошується, що переміщення теплолюбних культур у прохолодніші та вологіші агрокліматичні зони без зміни сортового складу неминуче призводить до втрати значної частини врожаю через температурний стрес. Дослідження виконані у ІОБ НААНУ свідчать, що сорти і гібриди української селекції адаптовані до нестабільних погодних умов, забезпечують високу товарність плодів (до 93-94%), що стає вагомим аргументом для імпортозаміщення насіннєвого матеріалу на вітчизняному ринку [27-30].

Перспективи повоєнного відновлення ринку пасльонових культур повинні базуватися на концепції інноваційної модернізації. Проте відновлення втрачених територій не повинно бути простим копіюванням старих хімізованих схем. Необхідним є залучення енергоощадних технологій захищеного ґрунту. Наш аналіз розвитку ринку підтверджує, що цей сегмент є найбільш інвестиційно привабливим у середньостроковій перспективі, оскільки він

гарантує стабільний прибуток незалежно від погодних аномалій та агрокліматичних умов, знижуючи загальні ризики для агробізнесу.

Висновки. Аналіз ринку томатів, перцю та баклажанів зафіксував глибоку структурну деформацію у 2022-2023 роках (падіння площ на 70%) із подальшим стрімким відновленням у 2024-2025 роках за рахунок територіального зміщення виробництва. Центральний та Західний регіони України успішно перебрали на себе статус головних постачальників пасльонавої овочевої групи, наростивши сумарні валові збори більш ніж у 2,5-3,5 раза порівняно з довоєнним рівнем. Головним біологічним бар'єром при релокації виробництва в Лісостеп є гідротермічний стрес та високий тиск ґрунтових патогенів. Достатньо високу адаптивність у цих умовах виявляють вітчизняні сортотипи томатів, перцю та баклажанів, які забезпечують товарність плодів на рівні 93-94%. Стратегічними орієнтирами стабілізації ринку в умовах воєнного стану є повне імпортозаміщення насіннєвого фонду через внутрішні бази ІОБ НААН, розбудова кооперативних логістичних центрів та залучення інвестицій в енергоощадні плівкові теплиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Дідковська Л. І. Еколого-економічні наслідки підриву Каховської ГЕС для аграрного сектора та гідромеліоративної галузі. *Агросвіт*. 2023. № 14. С. 63-69. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.14.63
- Семенда О. В., Корман І. І. Аналіз українського ринку овочів в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3, № 1. С. 72-80. DOI: 10.46299/j.isjmef.20240301.07
- Саніна І. В., Люта Н. Г. Екологічні наслідки підриву греблі Каховської ГЕС і шляхи вдосконалення водопостачання населення. *Мінеральні ресурси України*. 2023. № 2. С. 50-55. DOI: 10.31996/mru.2023.2.50-55
- Бояркіна Л.В., Боровик В.О., Шабля О.С., Шарій В.О., Біднина І.О. Сучасний стан зрошуваних сільськогосподарських земель в Україні. *Аграрні інновації*. 2022. № 16. С. 5-10. DOI: 10.32848/agrar.innov.2022.16.1
- Щетина С. В. Оцінка стану вирощування овочевих культур в умовах відкритого ґрунту в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 3. С. 156-164. DOI: 10.33730/2310-4678.3.2023.287829
- Бакланова Т. В., Фартушний Д. М. Сучасні тенденції вирощування томатів в Україні та світі. *Таврійський науковий вісник*. 2024. № 137. С. 18-27. DOI: 10.32782/2226-0099.2024.137.3
- Карачун В. Л., Лебединський І. В. Економічна ефективність вирощування різних груп томата в зимових теплицях степової зони України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. № 3. DOI: 10.37406/2706-9052-2024-3.1
- Баклажан. Селекція, насінництво, технології вирощування у відкритому і захищеному ґрунті та переробка: монографія / під ред. О. М. Шабеті. Харків: ІОБ НААН, 2025. 153 с.
- Щетина С. В. Господарсько-біологічна оцінка різних гібридів баклажана при вирощуванні у відкритому ґрунті. *Агроекологічний журнал*. 2025. № 1. С. 182-188. DOI: 10.33730/2077-4893.1.2025.327727
- Божко Л. Ю., Барсукова О. А., Гончар К. В. Вплив погодних умов на вирощування солодкого перцю

- в Херсонській області. «Сучасний стан ґрунтового покриву України в умовах збройної агресії російської федерації»: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20 жовтня 2022 р.). [Електронне видання]. Харків: ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського», 2022. С. 21-23.
11. Чорний С. Г. Вплив військових дій 2022 року на небезпеку вітрової ерозії Правобережної України. *Екологія та ноосферологія*. 2024. Т. 35, № 1. С. 13-21. DOI: 10.15421/032402
 12. Дробітько А. І., Алакбаров А. В. Soil restoration after mine clearance. *International Journal of Environmental Studies*. 2023. Vol. 80, No. 2. P. 394-398. DOI: 10.1080/00207233.2023.2177416
 13. Алфьоров О. І., Рудь В. П., Терехіна Л. А., Леус Л. Л. Сучасне овочівництво в умовах нестабільних викликів. *Овочівництво і баштанництво*. 2026. № 79. С. 132-141. DOI: 10.32717/0131-0062-2026-79-132-141
 14. Nguyen T. T., Timilsina R. R., Sonobe T., Rahut D. B. Interstate war and food security: Implications from Russia's invasion of Ukraine. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2023. Т. 7. DOI: 10.3389/fsufs.2023.1080696
 15. Mkumbukiy A. M., Loghmani-Khouzani T. T., Madani K. M., Guenther E. Agrifood systems' resilience for sustainable food security amid geopolitical tensions: a systematic literature review. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2025. Т. 9. DOI: 10.3389/fsufs.2025.1546851
 16. Chen B., Tu Y., An J., Wu S., Lin C. et al. Quantification of losses in agriculture production in eastern Ukraine due to the Russia-Ukraine war. *Communications Earth & Environment*. 2024. Vol. 5. Article 336. DOI: 10.1038/s43247-024-01488-3
 17. Alforov O. I., Rud V. P., Terokhina L. A., Leus L. L. Modern vegetable farming in the face of unstable challenges. *Vegetable and Melon Growing*. 2026. No. 79. С. 132-141. DOI: 10.32717/0131-0062-2026-79-132-141
 18. Шубравська О. В., Попова О. Л., Прокопенко К. О. Наслідки руйнування Каховської гідроелектростанції для сільського господарства Півдня України. *Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum*. 2024. Т. 23, № 4. С. 457-466. DOI: 10.31648/aspal.9883
 19. Napich H., Onopriienko D. Ecology and economics of irrigation in the south of Ukraine following destruction of the Kakhov reservoir. *International Journal of Environmental Studies*. 2024. Т. 81, № 1. С. 301-314. DOI: 10.1080/00207233.2024.2314859
 20. Куц О. В., Рудь В. П., Кривенко Н. В., Терьохіна Л. А., Шабля О. С. Овочівництво під впливом продовольчих небезпек, екологічних чинників та міжнародних інтеграційних процесів. *Scientific Horizons*. 2024. Т. 27, № 6. С. 111-128. DOI: 10.48077/scihor6.2024.111
 21. Захарчук О. В., Лещук Н. В., Скубій О. А., Завальнюк О. І., Стефківська Ю. Л. Формування овочевого продовольчого ринку в Україні: стан і перспективи розвитку (огляд). *Агроесім*. 2025. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.11.50>
 22. Shchetina S., Mostoviyak I., Fedorenko V. Phytosanitary state of open-field vegetable crop agroecosystems of the genus Solanum, Raphanus, Brassica in the central part of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine. *Quarantine and Plant Protection*. 2023. No. 4. P. 32-38. DOI: 10.36495/2312-0614.2023.4.32-38
 23. Бондарчук Н. В., Васильєва Л. М., Міньковська А. В. Стратегічне управління інноваційним розвитком аграрного підприємства для забезпечення його фінансово-економічної безпеки. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 37-41. DOI: 10.37320/2415-3583/23.7
 24. Солоненко Ю. В., Панасюк П. І. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 82(3). С. 190-200. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.190
 25. Elizondo, R., Oyanedel, E. Field Testing of Tomato Chilling Tolerance under Varying Light and Temperature Conditions. *Chilean Journal of Agricultural Research*. 2010. Vol. 70, No. 4. P. 552-558. DOI: 10.4067/S0718-58392010000400004
 26. Spaldon S., Hussain A., Angmo K., Kanwar M. S., Laskit J., Tundup P., Dolker D. Protected Vegetable Cultivation for Climate Resilience and Nutritional Security in Eastern Ladakh, India. *Current Science*. 2023. Vol. 125, No. 7. P. 737-742. DOI: 10.18520/cs/v125/i7/737-742
 27. Марусяк А. О., Сергієнко О. В. Скринінг колекційних зразків баклажана за продуктивністю та її складовими. *Plant Breeding and Seed Production*. 2024. Vol. 125. С. 74-93. DOI: 10.30835/2413-7510.2024.306972. УДК 635.646:631.527
 28. Коноваленко К. М. Біологізація елементів технології вирощування баклажана в захищеному ґрунті : дис. ... канд. с.-г. наук : 06.01.09. Харків, 2024. 226 с.
 29. Куц О. В., Пилипенко Л. В., Рожков А. О., Семененко І. І. [та ін.]. Ефективність затінення солодкого перцю при вирощуванні в умовах Лісостепу України. *Наукові доповіді НУБіП України*. 2025. № 1 (21). С. 90-102. DOI: 10.31548/dopovidi/1.2025.90
 30. Яценко Н. В., Яценко В. В., Фещенко В. В., Чубко О. П., Невлад В. І., Остапчук В. В. Адаптивна мінливість гібридів томата у Правобережному Лісостепу України. *Вісник Уманського національного університету садівництва*. 2024. № 2. С. 25-32. DOI: 10.32782/2310-0478-2024-2-26-37

REFERENCES:

1. Didkovska, L. I. (2023). Ekolohe-ekonomichni naslidky pidryvu Kakhovskoi HES dlia aharnoho sektora ta hidro melioratyvnoi haluzi [Ecological and economic consequences of the destruction of the Kakhovka Hydroelectric Power Plant for the agricultural sector and irrigation and drainage industry]. *Ahrosvit*, (14), 63–69. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.14.63>
2. Semenda, O. V., & Korman, I. I. (2024). Analiz ukrain-skoho rynku ovochiv v umovakh viiny [Analysis of the Ukrainian vegetable market under wartime conditions]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 3(1), 72–80. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240301.07>
3. Sanina, I. V., & Liuta, N. H. (2023). Ekolohichni naslidky pidryvu hrebli Kakhovskoi HES i shliakhy vdoskonalennia vodopostachannia naseleennia [Environmental consequences of the destruction of the Kakhovka Hydroelectric Power Plant dam and ways to improve water supply to the population]. *Mineralni Resursy Ukrainy*, (2), 50–55. <https://doi.org/10.31996/mru.2023.2.50-55>
4. Boiarkina, L. V., Borovyk, V. O., Shablia, O. S., Sharii, V. O., & Bidhyna, I. O. (2022). Suchasnyi stan zroshuvanykh silskohospodarskykh zemel v Ukraini [Current state of irrigated agricultural lands in Ukraine].

- Ahrarni Innovatsii*, (16), 5–10. <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2022.16.1>
5. Shchetina, S. V. (2023). Otsinka stanu vyroshchuvannya ovochevykh kultur v umovakh vidkrytoho igruntu v Ukraini [Assessment of vegetable crop cultivation under open-field conditions in Ukraine]. *Zbalansovane Pryrodokorystuvannia*, (3), 156–164. <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2023.287829>
 6. Baklanova, T. V., & Fartushnyi, D. M. (2024). Suchasni tendentsii vyroshchuvannya tomativ v Ukraini ta sviti [Modern trends in tomato cultivation in Ukraine and the world]. *Tavriyskyi Naukovyi Visnyk*, (137), 18–27. <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.137.3>
 7. Karachun, V. L., & Lebedynskyi, I. V. (2024). Ekonomichna efektyvnist vyroshchuvannya riznykh hrup pomidora v zymovykh teplotytsiakh stepovoi zony Ukrainy [Economic efficiency of growing different tomato groups in winter greenhouses of the Steppe zone of Ukraine]. *Podilskyi Visnyk: Silske Hospodarstvo, Tekhnika, Ekonomika*, (3). <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-3.1>
 8. Shabetia, O. M. (Ed.). (2025). *Baklazhan. Seleksiia, nasinnnytstvo, tekhnologii vyroshchuvannya u vidkrytomu i zakhyshchenomu grunti ta pererobka* [Eggplant: Breeding, seed production, cultivation technologies in open and protected soil, and processing]. IOB NAAN.
 9. Shchetina, S. V. (2025). Hospodarsko-biolohichna otsinka riznykh hibrydiv baklazhana pry vyroshchuvanni u vidkrytomu grunti [Economic and biological evaluation of different eggplant hybrids grown in open field]. *Ahroekolohichni Zhurnal*, (1), 182–188. <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2025.327727>
 10. Bozhko, L. Yu., Barsukova, O. A., & Honchar, K. V. (2022). Vplyv pohodnykh umov na vyroshchuvannya solodnoho pertsiiu v Khersonskii oblasti [Influence of weather conditions on sweet pepper cultivation in Kherson region]. In *Suchasnyi stan gruntovoho pokryvu Ukrainy v umovakh zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii: Zbirnyk tez Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii* (pp. 21–23). NNTs “IHA imeni O. N. Sokolovskoho.”
 11. Chornyi, S. H. (2024). Vplyv viiskovykh dii 2022 roku na nebezpeku vitrovoi erozii Pravoberezhnoi Ukrainy [Impact of military operations in 2022 on the risk of wind erosion in Right-Bank Ukraine]. *Ekolohiia ta Noosferolohiia*, 35(1), 13–21. <https://doi.org/10.15421/032402>
 12. Drobitko, A. I., & Alakbarov, A. V. (2023). Soil restoration after mine clearance. *International Journal of Environmental Studies*, 80(2), 394–398. <https://doi.org/10.1080/00207233.2023.2177416>
 13. Alforov, O. I., Rud, V. P., Terokhina, L. A., & Leus, L. L. (2026). Suchasne ovochivnytstvo v umovakh nestabilnykh vyklykiv [Modern vegetable farming in the face of unstable challenges]. *Ovochivnytstvo i Bashtannnytstvo*, (79), 132–141. <https://doi.org/10.32717/0131-0062-2026-79-132-141>
 14. Nguyen, T. T., Timilsina, R. R., Sonobe, T., & Rahut, D. B. (2023). Interstate war and food security: Implications from Russia's invasion of Ukraine. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 7. <https://doi.org/10.3389/fsufs.2023.1080696>
 15. Mkumbukiy, A. M., Loghmani-Khouzani, T. T., Madani, K. M., & Guenther, E. (2025). Agrifood systems' resilience for sustainable food security amid geopolitical tensions: A systematic literature review. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 9. <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1546851>
 16. Chen, B., Tu, Y., An, J., Wu, S., Lin, C., et al. (2024). Quantification of losses in agriculture production in eastern Ukraine due to the Russia-Ukraine war. *Communications Earth & Environment*, 5, Article 336. <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01488-3>
 17. Alforov, O. I., Rud, V. P., Terokhina, L. A., & Leus, L. L. (2026). Modern vegetable farming in the face of unstable challenges. *Vegetable and Melon Growing*, (79), 132–141. <https://doi.org/10.32717/0131-0062-2026-79-132-141>
 18. Shubravskaya, O. V., Popova, O. L., & Prokopenko, K. O. (2024). Naslidky ruynuvannya Kakhovskoi hidroelektrstantsii dlia silskoho hospodarstva Pivdnia Ukrainy [Consequences of the destruction of the Kakhovka Hydroelectric Power Plant for agriculture in Southern Ukraine]. *Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum*, 23(4), 457–466. <https://doi.org/10.31648/aspl.9883>
 19. Hapich, H., & Onoprienko, D. (2024). Ecology and economics of irrigation in the south of Ukraine following destruction of the Kakhov reservoir. *International Journal of Environmental Studies*, 81(1), 301–314. <https://doi.org/10.1080/00207233.2024.2314859>
 20. Kuts, O. V., Rud, V. P., Kryvenko, N. V., Terokhina, L. A., & Shablia, O. S. (2024). Ovochivnytstvo pid vplyvom prodovolchykh nebezpek, ekolohichnykh chynnykiv ta mizhnarodnykh intehratsiinykh protsesiv [Vegetable production under the influence of food security threats, environmental factors, and international integration processes]. *Scientific Horizons*, 27(6), 111–128. <https://doi.org/10.48077/scihor6.2024.111>
 21. Zakharchuk, O. V., Leshchuk, N. V., Skubii, O. A., Zavalniuk, O. I., & Stefkivska, Yu. L. (2025). Formuvannya ovochevoho prodovolchoho rynku v Ukraini: Stan i perspektyvy rozvytku (ohliad) [Formation of the vegetable food market in Ukraine: State and prospects of development (review)]. *Ahrosvit*, (11). <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.11.50>
 22. Shchetina, S., Mostoviyak, I., & Fedorenko, V. (2023). Phytosanitary state of open-field vegetable crop agroecosystems of the genus *Solanum*, *Raphanus*, *Brassica* in the central part of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine. *Quarantine and Plant Protection*, (4), 32–38. <https://doi.org/10.36495/2312-0614.2023.4.32-38>
 23. Bondarchuk, N. V., Vasilieva, L. M., & Minkovska, A. V. (2022). Stratehichne upravlinnia innovatsiynym rozvytkom aharnoho pidpriemstva dlia zabezpechennia yoho finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Strategic management of innovative development of an agricultural enterprise to ensure its financial and economic security]. *Pidpriemnytstvo ta Innovatsii*, (23), 37–41. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.7>
 24. Solonenko, Yu. V., & Panasiuk, P. I. (2023). Derzhavna pidtrymka ta stymulivannya biznesu Ukrainy v umovakh viiny [State support and stimulation of Ukrainian business under wartime conditions]. *Halyskyi Ekonomichnyi Visnyk*, (82[3]), 190–200. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.190
 25. Elizondo, R., & Oyanedel, E. (2010). Field testing of tomato chilling tolerance under varying light and temperature conditions. *Chilean Journal of Agricultural Research*, 70(4), 552–558. <https://doi.org/10.4067/S0718-58392010000400004>
 26. Spaldon, S., Hussain, A., Angmo, K., Kanwar, M. S., Laskit, J., Tundup, P., & Dolker, D. (2023). Protected

- vegetable cultivation for climate resilience and nutritional security in Eastern Ladakh, India. *Current Science*, 125(7), 737–742. <https://doi.org/10.18520/cs/v125/i7/737-742>
27. Marusiak, A. O., & Serhienko, O. V. (2024). Skrynnih kolektsiinykh zrazkiv baklazhana za produktyvnistiu ta yii skladovymy [Screening of eggplant collection samples by productivity and its components]. *Plant Breeding and Seed Production*, 125, 74–93. <https://doi.org/10.30835/2413-7510.2024.306972>
 28. Konovalenko, K. M. (2024). *Biologizatsiia elementiv tekhnologii vyroshchuvannia baklazhana v zakhyshchenomu grunti* [Biologization of elements of eggplant cultivation technology in protected soil] [Dissertation]. Kharkiv.
 29. Kuts, O. V., Pylypenko, L. V., Rozhkov, A. O., Semenenko, I. I., et al. (2025). Efektyvnist zatinen-nia solodnoho pertsu pry vyroshchuvanni v umovakh Lisostepu Ukrainy [Effectiveness of sweet pepper shading when grown in the Forest-Steppe zone of Ukraine]. *Naukovi Dopovidi NUBiP Ukrainy*, (1[21]), 90–102. <https://doi.org/10.31548/dopovidi/1.2025.90>
 30. Yatsenko, N. V., Yatsenko, V. V., Feshchenko, V. V., Chubko, O. P., Nevlad, V. I., & Ostapchuk, V. V. (2024). Adaptivna minlyvisthibrydiv pomidora u Pravoberezhnomu Lisostepu Ukrainy [Adaptive variability of tomato hybrids in the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine]. *Visnyk Umanskooho Natsionalnoho Universytetu Sadivnytstva*, (2), 25–32. <https://doi.org/10.32782/2310-0478-2024-2-26-3>

Сєвідов В.П., Сєвідов І.В. Динаміка та перспективи розвитку ринку пасльонових культур в Україні в умовах воєнного стану

Повномасштабна військова агресія спричинила руйнування традиційної регіональної спеціалізації агропромислового комплексу України та зміну просторової конфігурації овочового ринку. **Мета.** Обґрунтувати трансформаційні процеси у сфері вітчизняного овочівництва та розробити адаптаційні селекційно-технологічні заходи для стабілізації виробничого потенціалу за умов повномасштабного збройного конфлікту на основі моніторингу площ і валових зборів. **Методика.** У процесі дослідження застосовано аналітичний, статистично-економічний та порівняльний методи аналізу даних Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також результати польових моніторингів Інституту овочівництва і баштанництва НААН за 2022–2025 роки. **Результати.** Дослідженнями зафіксовано глибоку структурну деформацію овочового сегменту у 2022–2023 роках (скорочення загальних площ вирощування на 70% через окупацію південних територій, мінування та руйнування Каховської ГЕС). Встановлено факт подальшого швидкого відновлення галузі у 2024–2025 роках за рахунок просторової релокації виробничих потужностей у Лісостеп та Полісся. Проаналізовано зміну географічної архітектури валових

зборів: Центр та Захід підвищили обсяги вирощування у 2,5–3,5 раза порівняно з довоєнним періодом. Виявлено основними біологічними бар'єрами релокації гідротермічний стрес і підвищений тиск патогенних мікроорганізмів. Доведено, що вітчизняний сортовий генофонд у плівкових теплицях забезпечує вихід якісної продукції на рівні 93–94%. **Висновки.** Доведено високу ефективність просторового переформатування агропромисловництва під час війни. Визначено стратегічними орієнтирами імпортозаміщення насіннєвого фонду, перенесення селекційних центрів, побудову нових логістичних ланцюгів та інвестування в енергоощадний захищений ґрунт для мінімізації агрокліматичних ризиків.

Ключові слова: томати, солодкий перець, баклажани, релокація вирощування, імпортозаміщення насіння, захищений ґрунт.

Sievidov V.P., Sievidov I.V. Market Dynamics and Development Prospects for Nightshade Crops in Ukraine Under Martial Law

Full-scale military aggression has led to the destruction of the traditional regional specialization of Ukraine's agro-industrial complex and transformed the spatial configuration of the vegetable market. **Objective.** To substantiate the transformational processes in the domestic vegetable growing sector and to develop adaptive breeding and technological measures to stabilize the production potential during a full-scale armed conflict based on monitoring acreage and gross yields. **Methods.** The study used analytical, statistical-economic, and comparative methods to evaluate data from the State Statistics Service of Ukraine, the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, as well as field monitoring results provided by the Institute of Vegetable and Melon Growing of the NAAS for the period 2022–2025. **Results.** The research revealed a deep structural deformation of the vegetable segment in 2022–2023 (a 70% reduction in total cultivated areas due to the occupation of southern territories, landmining, and the destruction of the Kakhovka Hydroelectric Power Plant). A rapid recovery of the sector in 2024–2025 was established due to the spatial relocation of production capacities to the Forest-Steppe and Polissia regions. Changes in the geographical architecture of gross yields were analyzed: the Central and Western regions increased production volumes by 2.5–3.5 times compared to pre-war levels. Hydrothermal stress and increased pathogen pressure were identified as the main biological barriers to relocation. Domestic variety gene pools in plastic greenhouses were proved to ensure high-quality produce yield at 93–94%. **Conclusions.** The high efficiency of spatial reorganization of agricultural production during wartime has been proven. Seed import substitution, transfer of breeding centers, construction of new logistical chains, and investment in energy-efficient greenhouse technologies were identified as strategic priorities to minimize agro-climatic risks.

Key words: tomatoes, sweet pepper, eggplants, crop relocation, seed import substitution, greenhouse cultivation.

Дата першого надходження статті до видання: 24.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.10.2026